

Быть Человеком

Тора дает нам 613 заповедей, а всему человечеству в целом - семь заповедей Ноаха.

Но одно правило одинаково верно для всех — и все же оно осталось невысказанным:

Будь Человеком!

Еврейское озарение

Знакомство с учением Ребе

НАСО

Бемידбар

לעילוי נשמת אמנו וזקנתנו
האשה החשובה מצויינת במדותיה

בעלת מסירות נפש

מרת דבורה ע"ה גרינברג

בת הרה"ח ר' אהרון מענדל

נפטרה אור ליום ג' - כ"א מנחם אב תשפ"ג

В память о нашей маме и бабушке

Дворе Гринберг

Дочери раввина Аарона Мендела Хазана

*Она жертвовала собой ради еврейства
Покинула этот мир 21 менахем ава 5783*

For sponsorship opportunities, email info@jewishinsights.org

Published and Copyright 2024 by

Shluchim Office International

816 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

718.221.0500

5784 - 2024

Founded in 2008 in memory of Rabbi Gabi and Rivky Holtzberg OB"М
Shluchim of the Rebbe to Mumbai India

А. Держи свое слово

ПЕРВОИСТОЧНИК 1 Бемидбар, 6:1-8

И Г-сподь говорил Моше так:

Говори сынам Израиля и скажи им: если мужчина или женщина даст строгий обет назорейства, чтобы посвятить себя в назирь Г-споду,

То от вина и шехара должен воздержаться; укуса вина и укуса шехара не пить, и никакой настойки виноградной не пить, и виноградин свежих или сухих не есть. Во все дни назорейства его ничего, что делается из винограда, от зерен до кожицы, ему не есть.

Во все дни обета назорейства его бритва да не пройдет по голове его; до исполнения дней, на которые он посвятил себя в назирь Г-споду, святым быть ему; должен он отпускать волосы на голове своей.

וַיִּדְבֹר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה כִּי יִפְלֵא לְנָדַר נָדָר נוֹזֵר לְהָיִר לַה':

מִיַּזְוֹן וְשִׁכָר יִזֵּיר, חֶמֶץ יַיִן וְחֶמֶץ שִׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה, וְכֹל־מִשְׁרֵת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה, וְעֲנָבִים לְחַיִּים וַיִּבְשִׂים לֹא יֹאכַל:

כֹּל־יְמֵי נָדָר נִזְרוֹ, תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל־רֹאשׁוֹ, עַד־מְלֵאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יִזֵּיר לַה' קֹדֶשׁ הָיְהִי, גִּדְל פָּרַע שָׁעַר רֹאשׁוֹ:

כֹּל־יְמֵי הַזִּירוֹ לַה', עַל־נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֵא: כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ קֹדֶשׁ הוּא לַה':

ПЕРВОИСТОЧНИК 2 Рамбам, Законы о назире, 2:16

Понятие обета назира не распространяется на неевреев, как сказано (Бемидбар, 6:2): «Скажи сынам Израиля».

הַעֲכוּ'ם אִין לְהֵן נִזִּירוֹת. שְׁנֵאמַר (במדבר ו ב) "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל".

Ребе

Ему не нужно держать свое слово?

У нас принято на каждом собрании объяснять часть ежедневной учебной нормы Мишне Тора Рамбама. На сегодняшнем уроке мы будем изучать конец Законов об обетах и начало Законов о назирах.

В этих законах есть нечто сложное для понимания:

Маймонид пишет, что назорейство не имеет отношения к неевреям. Поэтому, если нееврей дает обет стать назиром, ему не нужно выполнять этот обет — ведь стих Торы обращен только к еврейскому народу.

Это трудно принять. В предыдущей главе Маймонид пишет, что принимая обет стать назиром, человек принимает на себя два обязательства: во-первых, обязанность держать свое слово, а во-вторых, обязанность соблюдать законы о назире.

אנו רגילים לבאר בהתוועדות חלק מהשיעור היומי בלימוד הרמב"ם. בשיעור היום אנו לומדים את הסיום של הלכות נדרים, ותחילת הלכות נזירות. על הסיום של הלכות נדרים כבר דיברנו בעבר, ולכן עכשיו נדבר על הלכות נזירות.

בהלכות אלו, ישנו דבר תמוה ולא מובן:

הרמב"ם כותב, שאצל אומות העולם, לא שייך עניין הנזירות. ובמילא באם מישהו לא יהודי נדר להיות נזיר, הוא פטור מזה, ולא צריך לקיים את נדרו, שנאמר "דבר אל בני ישראל".

ולכאורה זה כלל לא מובן! בפרק הקודם כותב הרמב"ם, שכשאדם נודר להזיר נזיר לה', יש עליו שני חיובים: חיוב אחד, 'אל יחל דברו' - הוא צריך לקיים את נדרו, משום שזה נדר לא פחות מנדרים אחרים. ובנוסף לכך יש חיוב שני, החיוב של מצוות נזירות.

ПЕРВОИСТОЧНИК 3 Рамбам, Законы о назире, 1:2

Когда [назир] преступил запрет и подстригся, осквернился [из-за контакта с трупом] или вкушал виноград из вина, он получает удары плетью в двойном размере: один раз - из-за запрета «Пусть не нарушит своего слова [клятвы]»; и один - занарушение специфических запретов, распространяющихся на назира.

עֵבֶר וְגִלַּח אוֹ נִטְמָא אוֹ אָכַל
מִגִּפּוֹ הַיָּזוּ הָרִי זֶה לֹקֶה
שְׁתֵּים. אַחַת מִשּׁוּם (במדבר
ל ג) "לֹא יִחַל דְּבָרוֹ" שְׁכוּלֵל
כָּל הַנְּדָרִים. וְאַחַת מִשּׁוּם דְּבָר
שֶׁעֵבֶר עָלָיו מִדְּבָרִים שְׁאִסוּרֵין
אִסוּר מִיָּחַד עַל הַנְּזִיר.

Ребе

Следовательно, если нееврей решает стать назиром, законы назорейства к нему не применяются — поскольку адресованы еврейскому народу, — но к нему должны применяться законы обетов! Если он решил стать назиром, ему нужно сдержать свой обет! Почему же тогда он освобожден от этой обязанности?

ובמילא, כשמדובר באומות העולם,
אמנם המצווה הדתית של נזירות לא
שייכת להם, משום שכתוב "דבר אל
בני ישראל", אך לכאורה אמור לחול
עליהם הדין של 'לא יחל דברו'. שכיון
שאותו אדם נדר להיות נזיר, הוא צריך
לקיים את נדרו. נשאלת השאלה מדוע
פוטרים אותו מכך?

ערב חג השבועות, תשמ"ז
[הנחה פרטית על פי סרט ההקלטה]

Б. Законы совести

Ребе

Он имел в виду другое

Что касается вопроса, заданного на предыдущем хасидском застолье:

Ясно, что Маймонид не имеет в виду, что нееврею не нужно держать свое слово. Скорее, дело лишь в том, что неевреи не получают статуса назира согласно Торе.

Обязанность быть цивилизованным

В качестве вступления:

Есть вещи, которые не включены в семь заповедей Ноаха, и тем не менее мы должны сказать, что они считаются обязательными и для неевреев.

Например:

Основная причина разрушения города Сдом заключалась в том, что его жители не поддерживали бедных и обездоленных. Итак, если обязанность заниматься благотворительностью не причисляется к семи законам Ноаха (согласно Рамбаму), почему в таком случае они были так строго наказаны — смертью — за ее неисполнение?

בהמשך לשאלה שהוזכרה בהתוועדות הקודמת:

אי אפשר לומר שכוונת הרמב"ם שיש להורות לו לחלל את דברו ולא לקיים את נדרו, אלא הכוונה היא שאין לו גדר של נזירות על פי תורה, כדלקמן.

ובהקדמה:

ישנם ענינים שאינם בכלל "מצוות שנצטוו בני נח", ואף על פי כן, בהכרח לומר שגם גוים צריכים לקיימם.

ולדוגמא:

עיקר החטא של אנשי סדום שבגללו נענשו - "זה היה עון סדום גו', יד עני ואביון לא החזיקה". לכאורה, מכיון שצדקה אינה בכלל מצוות בני נח (לדעת הרמב"ם) - נשאלת השאלה: היתכן שיענישום (ובפרט עונש הכי חמור - עונש כליה) על דבר שלא נתחייבו בו?!

(1) סנהדרין נז. סע"א ואילך. רמב"ם הל' מלכים ספ"ה ואילך.
(2) יחזקאל טז, מט. סנהדרין קד. ב. וראה לק"ש ח"ה ע' 155-156, ובהערה 44.

Очевидно, что есть вопросы, которые не включены в семь заповедей Ноаха, но тем не менее считаются обязательными для неевреев, как часть нашего обязательства по созданию цивилизованного общества (что является основой всех семи заповедей Ноаха). В данном случае благотворительность является общественным императивом, поэтому, когда жители Сдома не смогли поддержать бедных и дошли до убийства любого, кто это делал, они заслуживали смертного приговора.

Чему нас могут научить животные?

Более того.

Талмуд говорит, что если бы Тора не была дарована, мы бы учились скромности у кошки, а запрету воровства у муравьев и т.д. Ибо Он наделил мудростью животных, чтоб они были указанием нам.

ПЕРВОИСТОЧНИК 4 Трактач Эрувин, 100б

Рабби Йоханан говорит: даже если бы Тора не была дарована, мы бы учились скромности у кошки, которая закапывает свои экскременты, а запрету воровства – у муравья, который не отбирает зерна у своего собрата, а запретным отношениям – у голубя.

ועל כן צריך לומר, שישנם ענינים שאף שלא נכללו במצוות בני נח, מכל מקום, בהכרח שגם בני נח יקיימו אותם - מצד ישובו של עולם (גדר החיוב דשבע מצוות בני נח, "לשבת יצרה"³), כבנדון דידן, שמצד ישובו של עולם צריכים גם בני נח לתת צדקה, ולכן, כאשר "יד עני ואביון לא החזיקה", עד לאופן הכי קיצוני שהענישו מיתה מי שנתן צדקה, היפך ישובו של עולם בתכלית - נתחייבו כליה⁴.

ליתר ביאור:

מובא בגמרא⁵ אילמלא לא ניתנה תורה היינו למדים צניעות מחתול וגזל מנמלה כו", "שנתן בהם חכמה להורות לנו".

אמר רבי יוחנן: אילמלא לא ניתנה תורה, היינו למדין צניעות מחתול, וגזל מנמלה, ועריות מיונה.

(5) עירובין ק. סע"ב.
(6) פרש"י עירובין שם.

(3) ישעי' מה, יח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 159, בהערה 63.
(4) נתבאר בארוכה בלקו"ש שם ע' 159-160.

Ребе

Почему это актуально?

Мы могли бы спросить: учитывая, что Тора была дарована, какой смысл имеют все эти утверждения?

Предположим, что это актуально в контексте заповедей Ноаха и после дарования Торы. Существуют этические концепции, которые не включены в семь заповедей Ноаха, но, тем не менее, нам предписано учиться у животных, наделенных мудростью и призванных научить нас этим идеям.

Пример тому - уважение к родителям:

ולכאורה, אינו מובן: לאחרי שניתנה תורה - למאי נפקא מינה מה היה "אילמלא לא ניתנה תורה"!?

ויש לומר, שענין זה נוגע גם לאחרי שניתנה תורה - ביחס לחיובים של בני נח, שיש ענינים שאף שאינם בכלל מצוות שנצטוו בני נח, מכל מקום, יש חיוב ללמדם "מבהמות ארץ ומעוף השמים", "שנתן בהם חכמה להורות לנו".

דוגמא לדבר - כיבוד אב.

ПЕРВОИСТОЧНИК 5 Берешит, 9:20-25

И начал Ноах возделывать землю, и насадил виноградник. И выпил он вина, и опьянел, и обнажил он себя посреди шатра своего.

И увидел Хам, отец Кнаана, наготу отца своего, и рассказал двум братьям своим на дворе.

И взяли Шем и Йефет одежду, и, положив ее оба на плечи свои, пошли задом, и покрыли наготу отца своего; а лица их обращены назад, и наготы отца своего они не видели.

И проспался Ноах от вина своего, и узнал, что сделал над ним меньший сын его; И сказал: проклят Кнаан: раб рабов будет он у братьев своих. И сказал: благословен Г-сподь, Б-г Шема; Кнаан же будет рабом им.

וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כַּרְם: וַיִּשְׁתַּ מִּן־הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֹהֱלָה:

וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנַעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגֵּד לְשְׁנֵי־אָחָיו בְּחוּץ:

וַיִּקַּח שֵׁם וַיִּכְתּוּ אֶת־הַשְּׂמָלָה וַיִּשְׂמִימוּ עַל־שִׁכְמָם שְׁנֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיִת וַיִּכְסּוּ אֶת עֶרְוַת אָבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרָיִת וְעֶרְוַת אָבִיהֶם לֹא רָאוּ:

וַיִּיקֶץ נֹחַ מִיַּיְנו וַיֵּדַע אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה־לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן: וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאָחָיו:

«Проклят Кнаан». [Ноах сказал Кнаану:] «Ты сделал меня неспособным родить еще одного четвертого сына, который будет служить мне. Будь проклят твой четвертый сын тем, что он будет служить детям этих старших [Шема и Йефета], на которых отныне возложено бремя служения мне».

אָרוֹר כְּנָעַן: אַתָּה גְרַמְתָּ לִי שְׂלֵא אֹלֵיד בְּו רְבִיעִי אַחַר לְשִׁמְשֵׁנִי, אָרוֹר בְּנֶדֶ רְבִיעִי לְהִיּוֹת מְשֻׁמֵּשׁ אֶת זְרַעַם שֶׁל אֱלוֹ הַגְּדוֹלִים, שְׁהוּטַל עֲלֵיהֶם טָרַח עֲבוֹדָתִי מֵעַתָּה.

Ребе

Нравственный императив

Семь заповедей Ноаха не содержат обязанности почитать родителей. Тем не менее Хам был наказан за то, что опозорил своего отца Ноаха. Почему? Потому что почитание родителей есть даже у птиц, как сказано в стихе: «Глаз, насмехающийся над отцом... и птенцы орлов сожрут его». Поэтому все потомки Ноаха обязаны уважать своих родителей, даже когда это не имеет полноценного статуса заповеди.

כיבוד אב אינו בכלל מצוות שנצטוו בני נח, ואף על פי כן, מצינו שחם נענש על ביזוי אביו⁷. וטעם הדבר - מכיון שהאיסור דביזוי אב נלמד אפילו מהטבע ד"עוף השמים", כמו שכתוב⁸ "עין תלעג לאב גו' יקרוה עורבי נחל", ובמילא, גם בני נח אסורים לבזות אב, אף שאין זה בגדר מצוה⁹.

ПЕРВОИСТОЧНИК 6 Мишлей, 30:17

Глаз, насмехающийся над отцом и пренебрегающий покорностью к матери, – выключит его вороны дольные и сожрут его птенцы орлов!

עֵינַי תִּלְעַג לְאָב וְתִבּוּ לִיקְהַת־אֵם
עֲרַבֵי־נַחַל וַיֹּאכְלוּהָ
בְנֵי־נֶשֶׁר:

(9) ראה לקו"ש ח"ה ע' 155 ובהערות שם.

(7) פרש"י נח ט, כג.
(8) משלי ל, יז.

Ребе

Правила, к которым призывает логика

Это относится ко всем видам действий, которые согласуются с логикой: потомки Ноаха обязаны их исполнять, даже если прямо не предписано этого делать.

Все, что направлено на сохранение цивилизации, например, справедливое и честное поведение между людьми (даже если это не включено в конкретные заповеди, касающиеся воровства и системы правосудия), запрет на введение в заблуждение и обман, — являются обязанностью для неевреев не как заповедь, а как нечто, к чему обязывает логика. Наше логика не хуже логики птицы и животного. Точно так же, как мы учимся у них, нам необходимо использовать наш собственный интеллект для приведения поведения в соответствие с понятиями морали и справедливости.

Доказательством тому может служить обязанность, исходящая из семи заповедей Ноаха, установить систему правосудия: обязательство назначать судей не включает в себя нюансы судопроизводства. Тем не менее, очевидно, что если люди будут судить бесчеловечно, как жители Сдома, они нарушат заповедь об установлении системы правосудия. Это, очевидно, относится также ко всем вопросам морали и справедливости, которые не включены в обязательство по созданию системы правосудия; мы обязаны выполнить их, даже если нам не было явно предписано это сделать, потому что наш разум говорит, что это правильный моральный выбор.

ומזה מובן גם בנוגע לכל הענינים ששכל האנושי מחייבם - שגם בני נח מוכרחים לקיימם, אף שלא נצטוו עליהם:

כל פרטי הענינים השייכים לישובו של עולם, כמו, כללות ההנהגה בין אדם לחבירו על פי צדק ויושר (גם הענינים שאינם בכלל "גזל" או "דינין" שבמצוות בני נח¹⁰), כולל גם שלא לרמות ולשקר¹¹ - חייבים אומות העולם לקיימם, לא בגדר של מצוה, כי אם, כדבר המחוייב מצד שכל האנושי, דלא גרע מהשכל ד"בהמות ארץ" ו"עוף השמים" שחייבים ללמוד מהם ("שנתן בהם חכמה"), ועל דרך זה שכל האדם, המחייב הנהגה על פי צדק ויושר.

וראיה לדבר - מהחיוב ד"דינין" גופא, שאף שבחיוב "להושיב דינין ושופטים" לא נכללו פרטי הדינים כיצד צריכים לדון, מכל מקום, מובן וגם פשוט, שאם ידונו כ"דייני סדום", היפך האנושיות, עוברים על מצות דינין. ומזה מובן גם בנוגע לעניני אנושיות, צדק ויושר, שאינם בכלל מצות דינין - שמוכרחים לקיימם, אף שלא נצטוו עליהם, מפני ששכל האנושי מחייבם.

¹⁰ פרטי הדעות בזה - ראה אנציק' תלמודית ערך בן נח. וש"נ.
¹¹ ראה לק"ש ח"ה ע' 147.

Маймонид утверждает, что тот, кто принимает и выполняет семь заповедей Ноаха, входит в число «праведников народов мира» и получает удел в грядущем мире. Также очевидно, что если человек скрупулезно соблюдает эти семь заповедей, но ведет себя бесчеловечно во всех остальных аспектах, он вряд ли сможет рассчитывать на удел в грядущем мире. Грядущий мир представляет собой вечность; невозможно, чтобы бессовестное и нецивилизованное поведение, такое как ложь и т.п., было непреходящим, не дай Б-г. Это было бы прямым противоречием обещанию Б-га о том, что зло в конечном итоге будет низведено!

Другими словами, есть два типа обязанностей для каждого: (1) семь заповедей Ноаха, которые человек должен выполнять, потому что так повелел Б-г, «а не из-за их целесообразности», как пишет Маймонид, и (2) основанные на нашем собственном разуме, — те модели поведения, которые кажутся уместными в цивилизованном обществе, даже если они не являются заповедью.

ועוד וגם זה עיקר: "כל המקבל שבע מצוות ונוהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא"¹². ופשיטא, שבן נח שנוהר אך ורק במצוות שנצטוו בני נח, ובכל שאר הענינים יתנהג היפך האנושיות - לא יתכן שיהיה לו חלק לעולם הבא, שהרי עולם הבא הוא ענין הנצחיות, ולא יתכן שענינים בלתי-רצויים, היפך האנושיות, כמו שקר וכיוצא בזה, יהיו בקיום נצחי חס ושלום, היפך היעוד¹³ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"!

ונמצא, שבחיובים דבני נח ישנם ב' סוגים : (א) מצוות שנצטוו בני נח, שקיומן צריך להיות "מפני שצוה בהן הקב"ה כו", ולא "מפני הכרע הדעת"¹⁴, (ב) חיובים "מפני הכרע הדעת" - ששכל האנושי מחייב להתנהג באופן המתאים לישובו של עולם, אף שאינם בגדר מצוה.

(14) רמב"ם הל' מלכים ספ"ח.

(15) כתובות כב, א. וראה תוד"ה איבעית (שבועות כב. סע"ב). שד"ח כללים ס. כלל סג. וש"נ.

(12) רמב"ם הל' מלכים ספ"ח. וראה גם הל' תשובה פ"ג ה"ה. הל' עדות ספ"א.

(13) זכרי' יג, ב.

В этом случае каждый нееврей обязан соблюдать эти обязательства как логически необходимые, даже если это не предписано. Как говорит Талмуд: «Зачем мне стих из Торы, [если к этому обязывает] логика?»

И в еще большей степени это так, когда мы говорим о ситуации, в которой некто дает Б-гу обет (обязательство воздерживаться от дел, которые разрешены с точки зрения разума) воздержания от вина, — нет сомнений, что такое обязательство должно быть выполнено!

Следовательно, когда Рамбам пишет, что неевреи не обязаны давать обеты назира, поскольку эти законы адресованы еврейскому народу, это должно означать, что они не считаются назирами в соответствии с законом Торы, но все равно должны выполнять свои обязательства.

והנה, על פי האמור לעיל, מובן, שגם בני נח חייבים לשמור מוצא שפתם - כפי המתחייב על פי שכל האנושי, אף שאין זה בגדר מצוה. ובלשון הידוע¹⁵ - "למה לי קרא סברא היא".

ועל אחת כמה וכמה באשר מקבלים על עצמם נדר אסר לשם שמים (לאסור על עצמם דברים המותרים) שלא לאכול מגפן היין - בודאי שעליהם לשמור מוצא שפתם ולקיים את נדרם.

ועל פי זה, מה שכתב הרמב"ם "הגוים אין להם נזירות, שנאמר דבר אל בני ישראל" - בהכרח לומר שכוונתו שאין להם גדר נזירות דתורה (אף שבודאי יצטרכו לקיים את נדרם).

משיחת יום ב' דחג השבועות ה'תשמ"ז
רשימת השומעים בלתי מוגה
תורת מנחם ה'תשמ"ז, כרך ג' עמוד 428

В. Еврей и Человек

Ребе

И евреям тоже:

Стоит добавить, что идея усвоения нравственности у животных, описанная Талмудом, актуальна как для евреев, так и для неевреев.

В этой идее есть два аспекта:

1. Награда и наказание - в тех вещах, которые должны соблюдаться даже «если бы Тора не была дарована», вещах, которым могут научить нас «животные земли и птицы небесные», тот, кто их нарушает, не дай Б-г, получает более суровое наказание. И, как выразились наши мудрецы: «Как среди исправленных вы не поступали, так среди испорченных вы поступали» - чтобы подчеркнуть серьезность проступка, и, следовательно, соответствующее суровое наказание.

2. Даже после дарования Торы есть вещи, которые не входят в круг ее предписаний, но мы все равно должны их выполнять, основываясь на наших собственных логических выводах.

ויש להוסיף, שהענין ד"מלפנו מבהמות ארץ . . אילמלא לא ניתנה תורה היינו למדים כו" נוגע (לא רק לאומות העולם, אלא) גם לישראל ("להורות לנו").

ובשתיים:

א) ביחס לשכר ועונש - שבענינים אלו שקיומם צריך להיות גם "אילמלא לא ניתנה תורה", ענינים שיכולים ללמד "מבהמות ארץ ומעוף השמים", העובר עליהם, חס ושלום, מקבל עונש חמור יותר. ועל דרך לשון חז"ל¹⁶ "כמתוקנין שבהם לא עשיתם כמקולקלים שבהם עשיתם" - להדגיש את חומר הדבר, ובמילא, מגיע עונש חמור יותר.

ב) גם לאחרי נתינת התורה ישנם ענינים שאינם נכללים בחיובי התורה. ואף על פי כן, קיומם מוכרח מצד הכרח השכל.

¹⁶ סנהדרין לט, סע"ב.
¹⁷ ב"מ רפ"ד. רמב"ם הל' מכירה רפ"ז.

Например:

1. Согласно еврейским законам торговли, если кто-то заплатил за товар, но не забрал его, может отказаться от сделки. В то же время, если он так поступает, то о нем говорят: «Да покарает того, кто не держит слово, Тот, Кто покарал поколения потопа и Вавилонской башни». Другими словами, законы Торы позволяют человеку отказаться, и его деньги будут возвращены; это не считается нарушением заповеди. Тем не менее, мы подчеркиваем, что такое поведение подобает людям времен потопа или Вавилонской башни, и покупатель поэтому заслуживает «кары»!

2.. Более обобщенно, это относится к любому поведению, которое не является предписанным, но считается нравственным и надлежащим, о котором наши мудрецы говорят, что оно «предшествует Торе». Рамбан (Нахманид) объясняет: «Тора не может отметить каждую единичную форму надлежащего поведения между соседями, друзьями, деловыми партнерами, обществами и цивилизациями... это также было бы неуместно, поскольку заповеди Торы остаются в силе во все времена и при любых обстоятельствах, в то время как склонности и поведение человека меняются с течением времени и среди разных людей».

1) בדיני מקח וממכר - "נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות, יכול לחזור בו, אבל אמרו מי שפרע מדור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדיבורו"¹⁷, כלומר, מצד דיני התורה יכול לחזור בו מדיבורו כדי לקבל בחזרה פרוטה אחת, ואינו עובר על איסור לאו וכיוצא בזה, ומכל מקום, מדגישים שזוהי הנהגה המתאימה לדור המבול ודור הפלגה, שלכן, צריך לקבל על עצמו "מי שפרע"!

2) ובכללות יותר - כל הענינים שאינם בגדר מצוה, כי אם, בגדר ד"דרך ארץ (ש)קדמה לתורה"¹⁸, כמו כל עניני הנהגות ישרות כו', "שאי אפשר להזכיר בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו וכל משאו ומתנו ותקוני הישוב והמדינות כולם"¹⁹, "לא הי' מן הראוי בכל זה לצוות פרטים, לפי שמצות התורה הם בכל עת ובכל זמן ובכל ענין, ובהכרח חייב לעשות כן, ומדות האדם והנהגתו מתחלפת לפי הזמן והאישים".

משיחת שבת פרשת נשא ה'תשמ"ז
הנחה פרטית
[הודפס כחלק משיחת חג השבועות ה"ל]